

بررسی آثار روانشناختی ویروس کووید ۱۹ بر کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سها)

حمید معدن پور^۱، محبوبه زادشیر^۲

*۱. کارشناس ارشد مدیریت دولتی، شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سها)

۲. دکترای برنامه ریزی درسی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، مدرس دانشگاه فرهنگیان استان تهران و البرز

* Email: hmadanpour@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی روانشناختی آثار ویروس کووید ۱۹ بر کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سها) با روش پیمایشی انجام شد. جامعه آماری ۷۲۲ نفر از کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سها) در سال ۱۳۹۹ می باشد که ۲۵۱ نفر با روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. به منظور گردآوری داده ها از پرسشنامه نشانگان امنیت روانی استفاده شد؛ پرسشنامه حاضر با توجه به شرایط بیماری کرونا مورد بازسازی قرار گرفت. و ۵ متغیر شکایت جسمانی، اضطراب، افسردگی، حساسیت میان فردی و وسواس فکری با صلاحدید چند متخصص حوزه روانشناسی مورد اندازه گیری قرار گرفت. برای اندازه گیری پایایی و روایی پرسشنامه حاضر از روش آلفای کرونباخ و مصاحبه با متخصصان استفاده شد. به صورتی که پایایی به دست آمده از محاسبه آلفای کرونباخ ۰,۸ به دست آمد و روایی پرسشنامه حاضر توسط ۶ متخصص در حوزه های روانشناسی و روانپزشکی مورد تایید قرار گرفت. نتایج حاصل با استفاده از آمار توصیفی و محاسبه درصد نشان دادند که مولفه ی شکایت جسمانی با بیشترین فراوانی در سطح زیاد ۵۵,۳۸ درصد، حساسیت میان فردی با ۳۹,۴۵ درصد و وسواس فکری با ۳۳,۸۶ درصد بیشترین اختلال را شامل شدند.

واژه های کلیدی: آثار روانشناختی، کووید ۱۹، کارکنان، تجهیزات پزشکی

مقدمه

شغل و کار بخش عمده ای از زندگی اجتماعی انسان را تشکیل می دهند. شغل از طریق فراهم آوردن زمینه مشارکت کارکنان در گروه های کاری، در برآورده نمودن نیازهای اجتماعی انسان مانند نیاز به احترام نقش اساسی ایفا می کند. سلامت شرط ضروری برای ایفای نقش های اجتماعی است و انسانها در صورتی می توانند فعالیت داشته باشند که از سلامت برخوردار باشند. کار ضرورت توسعه است و توسعه تأمین کننده منافع ملت و آحاد افراد جامعه است. نیروی شاغل بخش مولد جامعه را تشکیل می دهد، به همین دلیل شرایط، محیط و توجه به بهداشت روانی در محیط کار اهمیت زیادی دارد. عدم توجه به سلامت روانی یکی از عوامل مهم در کاهش کارایی، از دست رفتن نیروی انسانی و ایجاد عوارض جسمی و روانی، به ویژه در خدمات حرفه ای است (غفوریان، ۱۳۸۵) منظور از سلامت روان درجه ای از تعادل است که فرد در مواجهه با مشکلات اجتماعی و سازگاری اجتماعی با محیط پیرامون خود، بین رفتارهای خویش برقرار می کند و رفتار منطقی از خود نشان می دهد (خاقانی زاده، ۲۰۰۶) اهمیت به سلامت روان کارکنان شرکتها و موسسات از گذشته تا به امروز مورد اهمیت بوده است؛ همچنین در شرایط حاضر با قرار گرفتن در معرض بحران بیماری کووید ۱۹، و آثار احتمالی آن بر روان افراد این مساله از اهمیت بیشتری برخوردار شده است.

اواسط دسامبر ۲۰۱۹، اولین بار بیماری کروناویروس در ووهان چین منتشر شد و به سرعت در سراسر کشور چین گسترش یافته است. در ۳۰ ژانویه سال ۲۰۲۰، سازمان بهداشت جهانی شیوع بیماری کووید ۱۹ را به عنوان یک نگرانی بین المللی برای سلامت و بهداشت عمومی اعلام کرد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۲۰).

در ۱۱ مارس ۲۰۲۰، سازمان جهانی بهداشت اعلام کرد که کووید ۱۹ را می توان به عنوان یک بیماری همه گیر توصیف کرد. بدین ترتیب، شیوع این بیماری در چین توسط سازمان جهانی بهداشت به عنوان یک فوریت بین المللی برای بهداشت عمومی در ۳۰ ژانویه سال ۲۰۲۰ اعلام شد و در ۱۱ مارس همان سال، به سرعت به یک بیماری همه گیر تبدیل شد (تیان، ما، وانگ، کای و وی، ۲۰۲۰). در ۵ آوریل ۲۰۲۰، در کل تعداد ۶۶۹، ۸۱ مورد از مبتلایان در کشور چین تأیید شد و ۳۳۲۹ بیمار جان خود را از دست دادند (کمیسیون بهداشت و درمان ملی جمهوری خلق چین، ۲۰۲۰). گسترش این بیماری به نحوی بود که در زمانی کوتاه اغلب کشورهای دنیا درگیر آن شدند (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۲۰).

متأسفانه، این ویروس کشور ایران را همچون سایر کشورهای جهان آلوده کرده و مبارزه با این ویروس به طور سراسری و همه جانبه در کل کشور در حال انجام است. گرچه با توجه به جدید بودن این ویروس و میزان اطلاعات موجود در مورد بیماری زایی ویروس و همچنین روش های کنترل و درمان این بیماری محدود بوده ولی در حال حاضر مهمترین روش مقابله با آن پیشگیری و جلوگیری از انتشار ویروس است (شهیداد و محمدی، ۱۳۹۹).

با توجه به وضعیت عالم گیر بیماری مذکور که تقریباً تمامی جنبه های مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی نظامی تمامی کشورهای جهان را تحت تاثیر قرار داده و به عبارت دیگر فلج کرده، بحث آثار روانشناختی این بیماری و ویروس بر روی بهداشت روان افراد در سطوح مختلف جامعه از اهمیت بسیاری برخوردار است (لی وانگ ژوژو، ۲۰۲۰).

با توجه به خصوصیت بیماریزایی این ویروس، سرعت انتشار و همچنین درصد مرگ و میر ناشی از آن ممکن است این بیماری وضعیت بهداشت سلامت روان افراد در سطوح مختلف جامعه از بیماران مبتلا، کارکنان مراقبت های بهداشتی و درمانی، خانواده ها، کودکان، دانشجویان، بیماران روانشناختی و حتی پرسنل مشاغل مختلف را به نوعی متفاوت در معرض مخاطره قرار دهد (بائو،

1. World Health Organization

2. COVID-19

3. Tian

4. National Health Commission of the People's Republic of China

5. Li, Wang, Xue & Zhu

سان، پنگریال شی و لو^۶، ریو و چان^۷، ۲۰۲۰؛ چن، لیانگ، لی، گو، فی و وانگ^۸؛ ۲۰۲۰). در واقع، از نظر تاریخی، همواره یک ترس اغراق آمیز نسبت به بیماری های همه گیر وجود داشته است که ناشی از سابقه بیماریهای همه گیر در تاریخ علم پزشکی است که زمینه ساز واکنش های روان شناختی مختلفی اعم از اضطراب، افسردگی، نا آرامی روانی و غیره نه تنها در کادر درمان بلکه در طیف عام جامعه می شود (تیان و همکاران، ۲۰۲۰).

نتایج تحقیقی در ژانویه ۲۰۲۰ در چین نشان می دهد اختلال در خواب با افزایش اضطراب و استرس در افراد مرتبط بوده که میتوان با حمایت های اجتماعی مناسب سبب بهبود کیفیت خواب در این افراد شد (ژیائو، ژانگ، کنگ، لی و یانگ^۹؛ ۲۰۲۰). نتایج تحقیق دیگری که در اوایل سال ۲۰۲۰ در بین مردم عادی پس از انتشار کووید ۱۹ در چین انجام شده نشان می دهد از حدود ۲۰۱۹ نفر شرکت کننده که به صورت آنلاین در این مطالعه شرکت داشته اند حدود ۴ / ۶ درصد افراد دارای سطوح بالایی از نشانه های استرس پس از انتشار بیماری بوده اند (سان، سان، وو، ژو، ژانگ و شانگ^{۱۰}؛ ۲۰۲۰). در

تحقیق دیگری که در اوایل سال ۲۰۲۰ در بین مردم عادی پس از انتشار کووید ۱۹ در چین انجام شده نشان می دهد از حدود ۲۰۱۹ نفر شرکت کننده که به صورت آنلاین در این مطالعه شرکت داشته اند حدود ۴ / ۶ درصد افراد دارای سطوح بالایی از نشانه های استرس پس از انتشار بیماری بوده اند (سان، سان، وو، ژو، ژانگ و شانگ^{۱۰}؛ ۲۰۲۰). در تحقیق که توسط تیان و همکاران در سال ۲۰۲۰ بر روی ۱۰۶۰ نفر از داوطلبان عادی کشور چین انجام شد، نتایج آزمون روان شناختی SCL-۹۰ نشان داد که بیش از ۷۰ درصد آزمون شوندگان از نوعی از اختلال روان شناختی ناشی از بیماری مذکور رنج می برند (تیان و همکاران، ۲۰۲۰). آثار روانشناختی حاصل از انتشار این بیماری میتواند تاثیرات بسزایی در نوع زندگی افراد در محیط زندگی و کاری آنها بگذارد. از جمله این آثار در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است، شکایات جسمانی، افسردگی، اضطراب، حساسیت میان فردی و وسواس فکری می باشد که هر کدام در صورت بروز میتواند در زندگی فردی و اجتماعی افراد اختلال ایجاد کند. با توجه به اهمیت سلامت روانی افراد و شرایط حاضر در رابطه با گسترش این ویروس و آثار احتمالی روانی آن بر افراد، پژوهش حاضر با هدف بررسی روانشناختی آثار ویروس کووید ۱۹ بر کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سهلا) صورت پذیرفته است.

اهداف پژوهش

هدف اصلی

بررسی آثار روانشناختی ویروس کووید ۱۹ بر کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سهلا)

اهداف فرعی

- هدف فرعی اول: بررسی میزان اثرات بیماری کووید ۱۹ بر شکایات جسمانی کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سهلا)
- هدف فرعی دوم: بررسی میزان اثرات بیماری کووید ۱۹ بر افسردگی کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سهلا)
- هدف فرعی سوم: بررسی میزان اثرات بیماری کووید ۱۹ بر اضطراب کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سهلا)
- هدف فرعی چهارم: بررسی میزان اثرات بیماری کووید ۱۹ بر حساسیت میان فردی کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سهلا)
- هدف فرعی پنجم: بررسی میزان اثرات بیماری کووید ۱۹ بر وسواس فکری کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سهلا)

6. Bao, Sun, Meng, Shi & Lu

7. Ryu & Chuun

8. Chen, Liang, Li, Guo, Fei & Wang

9. Xiao, Zhang, Kong, Li & Yang

1. Sun, Sun, W. Zhufang, Zhu, Zhang & Shang

روش

روش

پژوهش حاضر در زمره تحقیقات کاربردی می باشد و از نظر روش جمع آوری اطلاعات از نوع پیمایشی است . جامعه آماری ۷۲۲ نفر از کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سها) در سال ۱۳۹۹ می باشد و با استفاده از فرمول کوکران ۲۵۱ نفر از آنان با روش خوشه ای چند مرحله ای از بین ۲۷ واحد مشغول به کار در شرکت انتخاب شدند به منظور گردآوری داده ها از پرسشنامه نشانگان امنیت روانی استفاده شده در پرسشنامه حاضر با توجه به شرایط بیماری کرونا مورد بازسازی قرار گرفت و پرسشنامه شامل چه سوال به شرح جدول زیر می باشد .

جدول ۱: مولفه های پرسشنامه نشانگان روانشناختی

مولفه	تعداد سوالات
شکایت جسمانی	۱۲ سوال
افسردگی	۷ سوال
اضطراب	۷ سوال
حساسیت روابط میان	۷ سوال
وسواس فکری	۷ سوال

مقیاس اندازه گیری نظرات بر اساس طیف ۵ گزینه ای لیکرت بوده که از هیچ شروع و به شدت خط شده و همچنین نحوه نوبت دهی پاسخها نیز از ۳۰ تا ۴ است شاخص کلی بیماری ه شدت مشکلات روانی را در فرد نشان می دهد نمره این شاخص میانگین نمره های خام تمام پرسش های آزمون است این نمره در دامنه بین ۰ تا ۴ می تواند در نوسان باشد.

پایایی و روایی پرسشنامه

برای اندازه گیری پایایی و روایی پرسشنامه حاضر از روش آلفای کرونباخ و مصاحبه با متخصصان استفاده شد. به صورتی که پایایی به دست آمده از محاسبه آلفای کرونباخ ۰,۸ به دست آمد و روایی پرسشنامه حاضر توسط ۶ متخصص در حوزه های روانشناسی و روانپزشکی مورد تایید قرار گرفت.

نتایج

هدف اصلی : بررسی آثار روانشناختی ویروس کووید ۱۹ بر کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران (سها)

جدول ۲ : شاخص کلی بدست آمده از نشانگان علائم اختلال روان کارکنان در دوران کووید ۱۹

نشانگان اختلال روان	فراوانی	درصد فراوانی
سالم	۳۵	۱۳,۹۵
خفیف	۵۰	۱۹,۹۲
متوسط	۸۵	۳۳,۸۶
شدید	۸۱	۳۲,۲۷
جمع	۲۵۱	۱۰۰

جهت بررسی شدت اختلال روانی از جدول شاخص کلی علائم اختلال روان استفاده شد و نتایج حاصل نشان دادند ۱۹,۹۲ درصد کارکنان علائم خفیف ، ۳۳,۸۶ درصد علائم متوسط و ۳۲,۲۷ درصد علائم شدید اختلال روان را دارا هستند در ادامه جهت بررسی هدف های فرعی پژوهش ، هر یک از مولفه های مورد بررسی در یک جدول خلاصه شده و به بیان نتایج حاصل از بررسی اهداف فرعی پرداخته شده است .

نتایج حاصل از بررسی اهداف فرعی :

جدول ۳: فراوانی و شیوع نشانگان اختلال روانی

متغیر	اصلا	درصد	کمی	درصد	تأحدی	درصد	زیاد	درصد	خیلی زیاد	درصد	جمع	جمع
شکایت جسمانی	۹	۳,۵۹	۳۰	۱۱,۹۵	۵۰	۱۹,۹۲	۱۳۹	۵۵,۳۸	۲۳	۹,۱۶	۲۵۱	۱۰۰
افسردگی	۸۸	۳۵,۰۶	۸۹	۳۵,۴۵	۴۰	۱۵,۹۳	۳۰	۱۱,۹۵	۴	۱,۶۱	۲۵۱	۱۰۰
اضطراب	۲۰	۷,۹۶	۸۵	۳۳,۸۶	۱۲۱	۴۸,۲۲	۲۰	۷,۹۷	۵	۱,۹۹	۲۵۱	۱۰۰
حساسیت میان فردی	۱۳	۵,۱۷	۳۵	۱۳,۹۴	۷۸	۳۱,۰۸	۹۹	۳۹,۴۵	۲۶	۱۰,۳۶	۲۵۱	۱۰۰
وسواس فکری	۸	۳,۱۹	۴۰	۱۵,۹۳	۹۸	۳۹,۰۴	۸۵	۳۳,۸۶	۲۰	۷,۹۸	۲۵۱	۱۰۰

همانطور که داده های بدست آمده از بررسی هر یک از اهداف فرعی نشان میدهد ، متغیرهای شکایت جسمانی با ۵۵,۳۸ درصد ، حساسیت میان فردی با ۳۹,۴۵ درصد و وسواس فکری با ۳۳,۸۶ درصد ، بیشترین فراوانی را در سطح زیاد داشتند . به عبارتی در دوران کرونا بیشترین سطح اختلال روانی در این سه سطح بوده است .

نتیجه گیری

نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان دادن آثار روانشناختی کووید ۱۹ در کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران در سطح متوسط به بالا می باشد به عبارتی بروز اختلالات روانشناختی در کارکنان در دوران کرونا متوسط و بالاتر از متوسط می باشد همچنین نتایج حاصل از متغیرهای پژوهش نشان دادند که یکی از شایعترین اختلالات در میان افراد مورد مطالعه شکایت جسمانی بود که ۵۵,۳۸ درصد از کارکنان در پرسشنامه نمره ی بالایی در آن را نشان دادند. این اختلال عبارت است از شکایت های جسمانی متعدد و مکرر که فرد به خاطر آنها در صدد بررسی پزشکی می آید اما هیچ دلیل آشکار دال بر علل جسمانی ندارد نشانه هایی مثل درد در نقاط مختلف بدن یا سنگینی قفسه سینه و موارد دیگر. با توجه به شرایط بیماری کرونا و اینکه این بیماری یک بیماری جدید و ناشناخته می باشد ، بروز این علائم و شکایت های جسمانی در افراد در این دوران مشاهده می شود و افراد هر درد یا علائمی که به این بیماری نزدیک است را جدی گرفته به پزشک مراجعه می کنند. همچنین نتایج حاصل از این پژوهش نشان دادند که اکثر افرادی که شکایت جسمانی را تجربه کردند مبتلا به بیماری کرونا نشدند و علائم ناشی از خود انگاری بوده است این نتایج با نتایج تحقیقات سان و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد آنها در پژوهش خود دریافتند که مسئله شکایت جسمانی با پیگیری اطلاعات از طریق رسانه های اجتماعی بیشتر شده است و موجب ایجاد دلهره و اضطراب و بروز اختلالات جسمانی گردیده است.

متغیر دیگر که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و ۳۹,۴۵ درصد از پاسخها در سطح زیاد را به خود اختصاص داد، اختلال حساسیت در روابط میان فردی است ؛ از آنجا که حساسیت میان فردی ، اجتناب از جمع را نیز شامل می شود با توجه به پرسش های پرسشنامه پژوهش درصد بالایی از کارکنان در این دوران دچار این اختلال شدند به طوری که افراد اذعان داشتند با حضور در جمع احساس ترس اضطراب و یا شرم را تجربه کردند و در ایجاد روابط اجتماعی و میان فردی دچار اختلال شده اند اختلال دیگر که در نتایج این پژوهش مورد ملاحظه می باشد وسواس فکری است که ۳۳,۸۶ درصد از پاسخهای در سطح زیاد را نشان داد . با

توجه به شرایط بیماری کرونا و لزوم شستشو و ضدعفونی دست ها و محیط کار ، در برخی از این موارد مشاهده شده که این موارد به صورت افراطی به همراه با ترس و اضطراب صورت گرفته است و فرد را دچار وسواس فکری نموده است . وسواس فکری یا تکانه‌ای است که مکرراً و مصرانه برخلاف میل شخص وارد ضمیر ناخودآگاه او می شود . این افکار، تکانه‌ها یا تصاویر ذهنی، به طور دائم و مقاوم برای شخص به طور غیرارادی اتفاق افتاده و ناراحتی و اضطراب بارزی را در او برمی‌انگیزد. وسواس فکری یکی از علائم اصلی بیماری روانی اختلال وسواسی جبری به‌شمار می‌رود بصورت ناخودآگاه باعث ایجاد اختلال در رفتار و اعمال فرد شده است به طور مثال فراموش کردن اینکه آیا دست ها را شسته اند یا نه و مواردی از این قبیل ؛ همچنین این نتایج نیز با نتایج پژوهش تیان و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت دارد با توجه به نتایج به دست آمده می توان اظهار داشت که این بیماری توانسته در طیف های مختلفی در کارکنان شرکت تجهیزات پزشکی هلال ایران ایجاد اختلال روان شناختی نمایند ؛ این مسئله می‌تواند به کار کرد و کارایی کارکنان آسیب جدی وارد نماید لذا پیشنهاد می شود مدیران قسمت های آموزشی شرکت به منظور کنترل آثار سوء این بیماری بر سلامت و کارکرد کارکنان دوره های آموزشی با محتوای آموزش هایی در خصوص مدیریت استرس در زمان بحران کرونا و درک نحوه صحیح مواجهه با این بحران را برگزار کند تا ضمن حفظ ارتباط کارکنان با یکدیگر محیط کاری را تا حدی به آرامش خاطر سوق دهند.

منابع

شهید، ش، محمدی، م. (۱۳۹۹). آثار روانشناختی گسترش بیماری کووید ۱۹ -بر وضعیت سلامت روان افراد جامعه، مجله طب نظامی، شماره ۲۲، ۱۹۲-۱۸۴

Global health research and policy. 2020;5:6.

Khaghanizade M, Siratinayer M, Abdi F, Kaviyani H. Level of mental health employed nurses in the hospitals of Tehran University of medical. Quart Principles Mental Health, 2006; 31;141-147. (In Persian)

Li, S., Wang, Y., Xue, J., Zhao, N., & Zhu, T. (2020). The impact of COVID-19 epidemic declaration on psychological consequences: a study on active Weibo users. International journal of environmental research and public health, 17(6), 2032-2035.

Sun, L., Sun, Z., Wu, L., Zhu, Z., Zhang, F., Shang, Z., & Liu, N. (2020). Prevalence and risk factors of acute posttraumatic stress symptoms during the COVID-19 outbreak in Wuhan, China. MedRxiv, 15, 1-9.

Tian, F., Li, H., Tian, S., Yang, J., Shao, J., & Tian, C. (2020). Psychological symptoms of ordinary Chinese citizens based on SCL-90 during the level I emergency response to COVID-19. Psychiatry Research, 1, 12992-12999.